



MAGYAR
HELSINKI
BIZOTTSÁG

A közjogi tiszttségviselők elmozdításával kapcsolatos nemzetközi sztenderdek és jogi lehetőségek

Háttéranyag

2026. június 15.

A 2026. április 12-i országgyűlési választásokon a Fidesz 16 éve tartó kormányzását követően az új ellenzéki erő, a Tisza olyan nagy arányú győzelmet aratott, amellyel az alkotmány módosításához vagy újraalkotásához is elegendő, kétharmados többséget szerzett az Országgyűlésben. A Tisza párt azóta megválasztott miniszterelnök-jelöltje, Magyar Péter a választási győzelmet ünneplő beszédében¹ kijelentette, hogy ezzel a felhatalmazással a kormányváltás egyben rendszerváltást is fog jelenteni: a Fidesz kormányzása alatt szisztematikusan leépített jogállami működést helyre fogják állítani, az eddigi illiberális politikai rendszert visszaterelik a demokratikus keretek közé. Ehhez pedig szükség van azoknak a fontos közjogi tisztségviselőknek a leváltására, akik az elvben a kormány ellensúlyozására és az alkotmányosság biztosítására hivatott intézmények vezetőiként aktívan hozzájárultak a Fidesz hatalomban tartásához és a kormányzat korlátlan hatalomgyakorlásához. Magyar Péter ezért a választások estéjén lemondásra szólította fel a köztársasági elnököt, a Kúria elnökét, az Országos Bírósági Hivatal elnökét, a legfőbb ügyészt, az Alkotmánybíróság (AB) elnökét, az Állami Számvevőszék elnökét, a Gazdasági Versenyhivatal elnökét és a Médiatanács elnökét. Május 31-ig adott határidőt a megnevezetteknek a lemondásra, és kijelentette, hogy ha önként nem távoznak hivatalukból, jogi úton fogják őket eltávolítani.

A lemondásra adott határidő eredménytelenül telt el, az érintettek közül eddig senki nem mondott le, így a kormánytöbbség várhatóan meg fogja tenni a közjogi vezetők elmozdításához szükséges lépéseket, és helyükre új személyeket fog választani. A kormány vállalása az, hogy az eljárások meg fognak felelni a jogállami követelményeknek, és nem kerül sor olyan jogellenes eljárásra, mint például Baka Andrásnak, a korábbi Legfelsőbb Bíróság elnökének elmozdítása volt 2011-ben. Ez a vállalás szükséges a jogállami helyreállítás érdekében, megvalósítása azonban korántsem egyszerű. Az eljárásoknak meg kell felelniük mind a magyar alkotmányos elveknek, mind a nemzetközi és uniós elvárásoknak.

A helyzetet nehezíti, hogy ma még nincs kiforrott nemzetközi és uniós követelményrendszer a közjogi tisztségviselők jogállami helyreállítás során történő elmozdíthatóságával kapcsolatban. Az Európai Unión belül Lengyelországban zajlik ilyen folyamat 2023 óta, de eddig kevés ügyben született konkrét iránymutatásokat tartalmazó nemzetközi dokumentum, így nagyon nehéz következtetéseket levonni a magyar helyreállítás kívánatos módjára vonatkozóan.

A nemzetközi és uniós bírói gyakorlat, illetve a nemzetközi megfigyelő szervezetek – Velencei Bizottság, EBESZ Demokratikus Intézmények és Emberi Jogok Hivatala (OSCE/ODIHR) – véleményei ezzel szemben nagyon sokféle összefüggésben tárgyalják a közjogi tisztségviselők elmozdíthatatlanságának követelményét akkor, amikor ez a jogállami leépítés részeként, a fékek és ellensúlyok felszámolása érdekében valósul meg. A jogállamiság elvéből fakadó általános szabály az, hogy a független intézmények vezetőinek megbízatása védett, vonatkozik rájuk az elmozdíthatatlanság követelménye, hiszen elsődleges funkciójuk a kormányzat ellenőrzése és ellensúlyozása, amely szerepet nem tudják betölteni, ha tartaniuk kell a kormányzat általi elmozdítástól.

A jogállami helyreállítás mint kivételes helyzet azonban erős és elfogadható indokot jelent ahhoz, hogy az általános elmozdíthatatlansági tilalomtól a kormányzat egyszeri, kivételes és garanciákkal megfelelően körbezárt intézkedéssel eltérjen. Az alábbiakban összegyűjtjük azokat a szempontokat, amelyeket a rendelkezésre álló nemzetközi és uniós források alapján ennek során figyelembe kell venni. Ha a magyar kormány teljesíteni kívánja azt a vállalást, hogy nem tér el a

¹ https://www.youtube.com/live/CJTci2Wg610?si=N5-wk_AUH7uSEopQ

jogállami keretek között elfogadható megoldásoktól, akkor az így kirajzolódó nemzetközi és uniós követelményektől sem térhet majd el. Figyelemmel azonban arra, hogy amint azt fent is jeleztük, az új magyar kormánytöbbség által ígérthez hasonló jogállami rekonstrukcióra és annak átfogó nemzetközi értékelésére még nem került sor, támpontul ismertetjük a kérdéshez eddig hozzászólt jogász szakértők véleményeit is.

A jogállami helyreállítás szempontjából legnagyobb jelentőséggel bíró három tisztség: az államfő, a Kúria elnöke és az alkotmánybírák kapcsán részletesen kitérünk arra is, hogy elmozdításukra milyen konkrét jogi megoldások képzelhetők el a fenti sztenderdek alapján.

A független közjogi tisztségviselők elmozdíthatatlansága általában

Jogállami keretek között a független, a kormányzat hatalmát ellensúlyozni hivatott intézmények vezetőinek és tagjainak mandátumbiztonsága és elmozdíthatatlansága a főszabály. A mandátum megszüntetésének eseteit szűken, világosan és előre meghatározottan kell szabályozni. A független tisztségviselők nem válhatnak le politikai elégedetlenség vagy döntéseik tartalma miatt, elmozdításuk csak a függetlenség sérelme nélkül lehetséges: súlyos és objektíve igazolható indokból, egyedi eljárásban, amelyben kizárt az egyoldalú politikai befolyás. Az eljárásnak meg kell felelnie a jogbiztonság követelményének: előre látható, egyértelmű jogszabályon kell alapulnia. A jogorvoslat biztosítása is elvárás lehet: az elmozdítást eredményező döntés független intézmény előtt, jogilag szabályozott eljárásban legyen felülvizsgálható, ahol az érintett kifejtheti álláspontját és vitathatja az elmozdítás szükségességét.

Az elmozdíthatatlanság elvétől való eltérés jogállami helyreállítás esetén

A független közjogi intézmények vezetőinek mandátumvédelme tehát a jogállami működés alapvető követelménye. Ha azonban a jogállami működést korábban szisztematikusan leépítő államban az új kormányzat megkezdi a jogállami helyreállítást, kulcsjelentőségűvé válik, hogy a korábbi rendszerben az ellensúlyozó funkció ellátása helyett a kormánytöbbség politikai céljait kiszolgáló intézmények vezetői lecserélhetők legyenek, és helyreállítható legyen az intézmények független működése. Elmozdításuk egyrészt azért indokolt, mert hozzájárultak a jogállam eróziójához, ami miatt megrendült bennük a közbizalom, és függetlenségük megkérdőjelezhető. Másrészt azért, mert tartani lehet attól, hogy hatásköreiket kihasználva akadályozni fogják a jogállami helyreállítást.

Amikor az új kormányzat dönt a szóban forgó vezetők elmozdításáról, figyelembe kell vennie a jogállami helyreállítás alapvető követelményeit.² Ezek közé tartozik, hogy a helyreállításról szóló döntéshozatal széles körű társadalmi részvételen alapuljon. Biztosítani kell, hogy a helyreállítás kereteit meghatározó jogszabályt inkluzív és átlátható eljárás keretében fogadják el, kapcsolódjon hozzá nyilvános indoklás és érdemi parlamenti vita. A legitim eljárás garanciája, hogy a folyamatban a politikai döntéshozók mellett egyéb szereplők is részt vegyenek, köztük a jogász szakma képviselői, a civil szervezetek, az emberi jogi intézmények és a szélesebb nyilvánosság. Főszabály szerint ebben a folyamatban is tiszteletben kell tartani a jogállamiság alapvető elveit, így a jogbiztonságot, a jogos elvárások védelmét, a kiszámíthatóságot, a visszaható hatály tilalmát, az ítélt dolog védelmét, valamint a bírák elmozdíthatatlanságát.

² Venice Commission, *The Updated Rule of Law Checklist*, CDL-AD(2025)002-e, 12-13 December 2025, <https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/cdl-ad-2025-002-e>, § 152-160.

A jogállami elvektől azonban a helyreállítás során el lehet térni, ha ez kényszerítő szükségességgel indokolható és arányos intézkedést eredményez. Ennek során figyelembe kell venni a kialakult rendszer hibáinak súlyosságát, azt, hogy mennyi ideje áll fenn a rendszer, valamint azt, hogy milyen mértékben rendült meg a közbizalom az állami működésben. A helyreállításhoz szükséges intézkedéseket gyorsan kell meghozni, hogy minél rövidebb legyen a bizonytalanság időszaka. Hosszú idő eltelte a hibásan létrejött megbízatást is legitimálhatja, ha az adott intézmény azóta kifogástalanul működik.³ A helyreállítás során a nemzetközi bíróságok és monitoring szervezetek véleményét figyelembe kell venni. Szükség esetén (az arányosság biztosítása érdekében) átmeneti intézkedéseket kell alkotni.

Jogállami helyreállítás esetén elfogadható lehet akár a jogalkotással történő elmozdítás és a jogorvoslat kizárása is, ha ez legitim célt szolgál, és az elmozdítás elkerülhetetlen (azaz a legitim cél elérésére nincs kevésbé súlyos következménnyel járó megoldás). Egyensúlyt kell teremteni az elmozdíthatatlanság egyéni garanciája és a jogállami működés helyreállításának és megőrzésének szükségessége között. Ebben az összefüggésben az elmozdíthatatlanság eszközjellegű és ilyen értelemben alárendelt garancia,⁴ tehát a tisztségviselő elmozdíthatatlansága nem önmagában vett cél/érték, hanem a jogállamiság megőrzésének eszköze, és ha a jogállamisággal, illetve annak helyreállításával ellentétbe kerül, akkor – a fenti feltételeknek megfelelő módon és eljárásban – félretehető.

A jogállami helyreállítás előmozdítása ezért alapul szolgálhat az egyébként tiltott elmozdításra, de megfelelően és részletesen indokolni kell, hogy az érintettek mit tettek a jogállam leépítése érdekében, és miért nem várható tőlük a jogállami működés.⁵ További alapvető jelentőségű követelmény, hogy olyan eljárásban kell a független intézmények vezetőinek megüresedő helyét újra betölteni, amely megerősíti ezen intézmények függetlenségét. Ehhez szükséges lehet a jogállami visszaesés előtti szabályok módosítása, az azoktól való eltérés, hiszen a visszaesést épp ezeknek a szabályoknak az elégtelensége okozta. Azaz nem feltétlenül az a legjobb megoldás, ha ugyanolyan szabályok alapján választják meg az új tisztségviselőket, mint annak idején azokat, akiket a jogállam helyreállítása érdekében kívánnak elmozdítani: meg kell akadályozni, hogy a visszaesés újra megtörténjen, ezért az elégtelen szabályokat meg kell változtatni, hogy a függetlenséget hatékonyan tudják garantálni. Orvosolni kell azokat a hibákat, amik a visszalépést okozták, a hiányzó garanciákat pedig meg kell erősíteni.

Az a vállalás tehát, hogy az elmozdítás során a kormányzat nem alkalmaz a jogállamisággal ellentétes eszközöket, nem azt jelenti, hogy kivételesen ne lehetne élni a rendeltetésszerű jogállami működés idején érvényesnek tekintett garanciák alól kivételt jelentő jogi megoldásokkal. Ha nem fogadjuk el a kivételes intézkedések lehetőségét, akkor magának a jogállamot leépítő rendszernek a fenntartásához járulunk hozzá. A jogállam helyreállítása lehet olyan cél, amely igazolhatja az egyébként irányadó

³ Venice Commission, *Poland – Urgent Joint Opinion of the Venice Commission and the Directorate General of Human Rights and Rule of Law (DGI) of the Council of Europe on the draft law concerning the status of judges appointed or promoted between 2018 and 2025 and other related matters*, CDL-AD(2026)002, 6-7 March 2026, <https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/cdl-ad-2026-002-e>, § 38.

⁴ Uo., § 36.

⁵ Jó példa erre, hogy Lengyelországban a jogellenesen kinevezett bírák elmozdításáról szóló törvénytervezethez kapcsoltak egy magyarázó indokolást (Explanatory Report, <https://www.coe.int/en/web/venice-commission/-/cdl-ref-2026-003-e>), amiben az elmozdítás szükségessége nagyon részletesen meg van indokolva.

alapvető jogállami követelményektől (pl. visszaható hatályú jogalkotás tilalma) való eltérést. Ez nem ellentétes a jogállamiság elvével, hanem éppenhogy helyreállítja azt.⁶

A kiemelt közjogi szereplők elmozdítása során rá kell mutatni arra, hogy nem azért kell őket eltávolítani, mert más politikai oldalhoz tartoznak, hanem mert a korábbi rendszerben tevékeny részt vállaltak az alkotmányos demokrácia lebontásában, és nem várható tőlük független működés.⁷ Az elmozdítást többféle indokkal alá lehet támasztani. Felhozhatók retrospektív, múltat értékelő érvek: azért kell őket elmozdítani, mert egy nem demokratikus rendszer működéséhez asszisztáltak, így a tisztségre méltatlanná váltak, tehát az elmozdításuk lényegében igazságtétel a múlt jogsértéseierért. Felhozhatók prospektív, jövőbe néző érvek is: azért kell őket elmozdítani, mert veszélyt jelentenek az alkotmányos intézményrendszer működésére. A legmeggyőzőbb indoklás a két nézőpont kombinációja: az elmozdítás azért szükséges, mert az adott vezető múltbéli tevékenysége miatt nem élvez már közbizalmat, enélkül viszont nem tudja ellátni alkotmányos feladatát; vagy múltbéli magatartása miatt alkalmatlan arra, hogy a jövőben ellássa alkotmányos feladatát, vagyis nemcsak a közbizalom, hanem az alkotmányos feladat ellátásának képessége is hiányzik.⁸ Ha van megfelelő erős indok, akkor emellett az arányosságot is biztosítani kell. Azaz az indoklás során figyelembe kell venni, hogy milyen súlyos társadalmi igazságtalansághoz vezetett az adott tisztségviselő tevékenysége vagy tétlensége, mekkora a kockázata annak, hogy a tisztségviselő akadályozni fogja a demokratikus működést, milyen mértékű a közbizalom elvesztése, vagy milyen kiterjedt a diszfunkcionális működés.⁹

A szervezeti átalakítás is lehet eszköz az elmozdításra, hogyha az megerősíti az adott intézmény függetlenségét. Ha azonban az átszervezés célja valójában kizárólag a vezető elmozdítása, akkor az rosszhiszemű, így antidemokratikus, az elmozdíthatatlanságot sérti, és nem fogadható el, akkor sem, ha a legalitás elvének egyébként megfelel. Ha egy intézmény független és hatékony működése érdekében szükség van intézményi reformra, akkor azzal együtt járhat a vezetők/tagok elmozdítása, ezt azonban nem lehet elhamarkodottan, gyorsított eljárásban, a nyilvánosság kizárásával véghezvinni, hanem csak inkluzív és átgondolt jogalkotással, ami gyors intézkedéseket nem tesz lehetővé.¹⁰

A szervezeti átalakítás (jogalkotással vagy alkotmánymódosítással) mint elmozdítási mód azért is problémás lehet, mert ez nem szerepel lehetséges elmozdítási indokként azokban a jogszabályokban, amelyek az érintett tisztségviselők hivatalba lépésekor hatályban voltak, tehát nem teljesül az előreláthatóság követelménye.¹¹ A tisztségek betöltőinek jogos várakozása fűződik ahhoz, hogy

⁶ Sajó András: A csalárd törvények semmisségének gondolata korántsem jogdogmatikai képtelenség. *Válasz Online*, 2026. május 7., <https://www.valaszonline.hu/2026/05/07/sajo-andras-jogallam-torvenyek-elszamoltatas/index.html#gsc.tab=0>.

⁷ Bencze Mátyás – Körtvélyesi Zsolt – Majtényi Balázs – Szentes Ágota: Alkotmányos helyreállítás: hogyan szabadulhatunk meg az autokrácia kiszolgálóitól? *444*, 2026. május 6., <https://444.hu/2026/05/06/alkotmanyos-helyreallitas-hogyan-szabadulhatunk-meg-az-autokracia-kiszolgaloitol>.

⁸ Mécs János – Pozsár-Szentmiklósy Zoltán – Somody Bernadette: El lehet-e mozdítani hivatalukból a közjogi tisztségviselőket, és ha igen, hogyan? *Qubit*, 2026. június 2., <https://qubit.hu/2026/06/02/el-lehet-e-mozditani-hivatalukbol-a-kozjogi-tisztsegviseloket-es-ha-igen-hogyan>.

⁹ Uo.

¹⁰ Kis János: Minden nehézséget a kétharmad sem old meg. *Qubit*, 2026. május 21., <https://qubit.hu/2026/05/21/kis-janos-minden-nehezseget-a-ketharmad-sem-old-meg>.

¹¹ *Baka v Hungary* (Application no. 20261/12), 23 June 2016; OSCE/ODIHR, *Final Opinion on Draft Amendments to the Act on the National Council of the Judiciary and Certain Other Acts of Poland*, 5 May 2017, <https://odhr.osce.org/sites/default/files/f/documents/f/c/315946.pdf>, § 80-86.

tisztségüket kitöltsék, jövedelmi és nyugdíjszámítási szempontból is van jelentősége számukra, illetve a magánélethez fűződő jogból fakadóan szakmai jóhírüket is érinti.¹²

Kis János a jelenlegi magyarországi helyzetben egy olyan konkrét megoldást javasol,¹³ amely nem rosszhiszemű (nem személyre szabott jogalkotással jár), ugyanakkor nem módosítja elhamarkodottan az államszervezet alkotmányos felépítését (nem intézményi átszervezéssel mozdít el). Javaslatára szerint az Alaptörvényt kiegészítené egy egyetlen alkalomra szóló szabállyal, mely a végrehajtása után mindjárt hatályát is veszítené. Ez a szabály felsorolná azokat a közjogi tisztségeket, melyek betöltőinek megbízatása megszűnik. Indoklása a jogállami intézmények erkölcsi integritásának és autoritásának érdekében hivatkozna, záró rendelkezései között pedig leszögezné, hogy végrehajtása idején a megbízatás időtartamára és megszűnésének módjára vonatkozó, hatályos szabályok szünetelnek. Érvétele szerint ez kétségtelenül kivételes intézkedés lenne, de igazolnák a demokratikus jogállamhoz való visszatérés kivételes körülményei és szükségletei. Nem minősülne visszamenőleges hatályú jogalkotásnak, mert nem lezárt jogviszonyhoz kapcsolna hátrányt, hanem azon alapulna, hogy a kinevezéskori feltételek gyökeresen megváltoztak, az új feltételek között pedig a megbízatás fenntartása nemhogy védelmet érdemelne, hanem egyenesen tarthatatlan volna. (Kis János érvelése több közjogi tisztségviselőre vonatkozik egyidejűleg, ezért nem ismételjük akkor, amikor az alábbiakban az egyes tisztségviselőkre vonatkozó álláspontokat és jogi megoldási lehetőségeket ismertetjük.)

Az államfő

A fenti elveket alkalmazva, a köztársasági elnök, Sulyok Tamás elmozdításának szükségessége egyfelől azzal indokolható, hogy hivatali ideje alatt nem látta el alkotmányos funkcióit: nem fejezte ki a nemzet egységét, és nem őrködött az államszervezet demokratikus működése felett.¹⁴ Másfelől erős indok az is, hogy hivatalban maradása megbéníthatja a jogállami helyreállításhoz szükséges jogalkotást, ellehetetlenítheti a politikai kinevezettek eltávolítását és akár az uniós forrásokhoz való hozzáférés feltételeiként szabott számos jogszabály elfogadását is. Lengyelországban pontosan ez történt: az EU a kormányzati ígérek alapján megadta a zöld utat az uniós források felszabadításának, a reformok azonban az államfő ellenállása miatt nem úgy haladnak, ahogy az ígérekben szerepelt.¹⁵

Sulyok Tamás nyilatkozatai szerint a Tisza-kormány programjának megvalósítását is támogatni kívánja.¹⁶ Nem lehet biztosan tudni, hogy így lesz-e. Azonban ez a hangsúlyozott együttműködési hajlandóság is lehet problematikus, ha azt jelenti, hogy – amint azt az Orbán-kormány idején is tette – ellenőrző funkcióját figyelmen kívül hagyva, feltételek nélkül nyújt támogatást az aktuális kormánynak. Kis János rámutat arra, hogy Sulyok nyilatkozataiban azt állítja, hogy államfőként az a dolga, hogy aláírja az aláírandókat, kinevezze a kinevezendőket, és az állam működésével kapcsolatos

¹² *Pajak and Others v Poland* (Applications nos. 25226/18, 25805/18, 8378/19, 43949/19), 24 October 2023.

¹³ Kis János: Minden nehézséget a kétharmad sem old meg. *Qubit*, 2026. május 21., <https://qubit.hu/2026/05/21/kis-janos-minden-nehezseget-a-ketharmad-sem-old-meg>.

¹⁴ Alaptörvény 9. cikk (1) bek.

¹⁵ Uitz Renáta: Out of Illiberal Christian Democracy: Hungary's Prospects for Constitutional Resettlement. *ConstitutionNet*, 26 May 2026, <https://constitutionnet.org/news/voices/out-illiberal-christian-democracy-hungarys-prospects-constitutional-resettlement>.

¹⁶ Farkas György: Sulyok Tamás a Tisza-kormányt is támogatná. *24.hu*, 2026. június 2., <https://24.hu/belfold/2026/06/02/magyar-peter-alkotmanymodositas-sulyok-tamas-interju/>.

vagy társadalmi kérdésekben nem kell megnyilvánulnia. Azt sugalmazza, hogy a Tisza-kormány alatt is ugyanígy fog viselkedni, nem kell tartani tőle, hogy gátló tényező lesz. Ha azonban ez be is igazolódna, akkor sem maradhatna a helyén, mert épp ez mutatja, hogy nem rendelkezik azzal az integritással, autoritással, ami ahhoz kell, hogy bízassunk a részrehajlásmentes, alkotmányos és törvényes működésében. Mivel részese volt az autokrácia fenntartásának, elveszítette a tisztség betöltéséhez szükséges közbizalmat és tekintélyt.¹⁷

Az elmozdítás indoka a méltatlanság megállapítása lehetne, ami abból fakad, hogy a tisztséget betöltő személy társadalmi hitelességének megroppanása veszélyezteti az intézmény alkotmányos funkciójának betöltését, azaz az államfő esetében a nemzet egységének kifejezését. Ezáltal az államfői intézmény az adott személlyel a továbbiakban működésképtelenné válik, ami elég erős indok lehet az elmozdításhoz.¹⁸ Lehet érvelni azzal is, hogy az államfő nem emelt vétőt, amikor kellett volna (ha alkotmányellenességet észlel, akkor az Alaptörvény alapján erre köteles), nem töltötte be az ellenőrző funkcióját a jogállami visszaesés idején. Problémát jelent, hogy a megfosztási (méltatlansági) eljárást az Alkotmánybíróság folytatja le, amelytől nem várható független döntés. Halmi Gábor szerint ezért előbb módosítani kellene az Alaptörvényt, és a tisztségtől való megfosztás hatáskörét az Alkotmánybíróságtól át kellene tenni az Országgyűléshez. Halmi szerint itt elfogadható lenne az Alaptörvény visszamenőleges hatályú módosítása mint kivételes, szükséges és arányos kivétel a tilalom alól.¹⁹

Bírák és alkotmánybírák

A bírák esetében a jogállami működés esetén irányadó kiindulópont, hogy „[a] függetlenségi és pártatlansági garanciák olyan szabályok meglétét igénylik – különösen ami a fórum összetételét, a kinevezést, a megbízás időtartamát, valamint az elfoglaltsági okokat, a kizárási okokat és a tagok elmozdítását illeti –, amelyek a jogalanyok számára biztosítják minden, az említett fórum külső tényezők általi befolyásolhatóságára, valamint az ütköző érdekek vonatkozásában való semlegességére vonatkozó jogos kétség kizárását [...]. Az elmozdíthatatlanság elve megköveteli többek között, hogy a bírák hivatalban maradjanak mindaddig, amíg nem érik el a kötelező nyugdíjkorhatárt, vagy a megbízásuk lejártáig, ha az határozott időre szól. Ezen, nem teljesen abszolút jellegű elv alól kizárólag akkor lehet kivételt tenni, ha jogszerű és kényszerítő indokok igazolják, tiszteletben tartva az arányosság elvét. Így általánosan elfogadott, hogy a bírák megfelelő eljárások tiszteletben tartása mellett visszahívhatók, ha nem képesek feladataik folytatására alkalmatlanság vagy súlyos kötelezettségzegés miatt.”²⁰ A bírák függetlenségét illetően tehát nem keletkezhet jogos kétség a külső szemlélőben sem, vagyis nem elég az, hogy formálisan egy függetlenséget biztosító eljárásban választották ki őket, hanem az is szükséges, hogy működésük során függetlennek és pártatlannak tűnjenek. Ezt segíti elő az elmozdíthatatlanság, mivel elvileg kizárja, hogy

¹⁷ Kis János: Minden nehézséget a kétharmad sem old meg. *Qubit*, 2026. május 21.,

<https://qubit.hu/2026/05/21/kis-janos-minden-nehezseget-a-ketharmad-sem-old-meg>.

¹⁸ Mécs János – Pozsár-Szentmiklósy Zoltán – Somody Bernadette: El lehet-e mozdítani hivatalukból a közjogi tisztségviselőket, és ha igen, hogyan? *Qubit*, 2026. június 2., <https://qubit.hu/2026/06/02/el-lehet-e-mozdítani-hivatalukból-a-kojogi-tisztsegviseloket-es-ha-igen-hogyan>.

¹⁹ Halmi Gábor: Alkotmányossági dilemmák. *Élet és Irodalom*, 2026. április 24., <https://www.es.hu/cikk/2026-04-24/halmi-gabor/alkotmanyossagi-dilemmak.html>.

²⁰ C-619/18., *Bizottság v Lengyelország*, 2019. június 24., §§ 74., 76.

a bírónak attól kelljen tartania, hogy valamely döntésének következményeként megfosztják a bírói pozíciójától.

A bírák elmozdíthatósága szempontjából azonban releváns, hogy a kinevezésük során a függetlenségi garanciák teljesültek-e, vagy politikailag befolyásolt eljárásban döntöttek-e a kinevezésükről. A politikailag befolyásolt eljárásban kinevezett bírák nem felelnek meg a törvény által felállított független és pártatlan bíróság követelményének. Erre hivatkozva lehetnek elmozdíthatók, mert a kinevezésük olyan jogszabályok alapján történt, amelyek nem biztosították a függetlenséget. Amint azt a Velencei Bizottság is hangsúlyozta a lengyel jogállami helyreállítás egyik tervezett intézkedésével kapcsolatban (lásd alább), akit alkotmányellenesen neveztek ki, nem hivatkozhat az alkotmányban biztosított mandátumvédelemre.²¹ El kell tehát választani két szempontot: egyfelől azt, hogy az elmozdításra a kinevezés hibája, politikai befolyásoltsága miatt van-e szükség, ami már a kezdetektől jogellenessé tette az adott megbízatást, másfelől azt, hogy az érintettet a hivatali ideje alatti teljesítménye miatt szükséges-e eltávolítani, mert az nem volt szakmailag megfelelő. Előbbi esetben felmerülhet a jogalkotás útján történő, jogorvoslatot kizáró korrekció (elmozdítás), utóbbi esetben azonban egyediesített eljárásra és megfelelő indoklásra, tisztességes eljárásra, jogorvoslatra van szükség.

Ebben a második esetkörben jogállami keretek között a bírák elmozdítása csak törvényben előre meghatározott indokból és eljárásban történhet. A személyre szabott jogalkotással történő elmozdítás jogsértő.²² Ha a bírónak tartania kell attól, hogy bármikor elmozdíthatják úgy is, hogy a tevékenységével kapcsolatos aggály nem merült fel, az befolyásolja a feladatainak ellátásában és veszélyezteti a függetlenségét. Az elmozdítással kapcsolatos döntéssel szemben bírói felülvizsgálatot kell biztosítani. Ettől csak az Emberi Jogok Európai Bírósága (EJEB) gyakorlatában kialakult ún. Eskelinen-teszt alapján lehet eltérni, vagyis csak akkor, ha a nemzeti jogszabályok kifejezetten kizárják a bírósághoz fordulás lehetőségét az adott hivatalra vonatkozóan, és a bírósághoz fordulás kizárását az állam objektív indokkal tudja igazolni.²³ A jogállami helyreállítás ilyen indokként elfogadható.

Az EJEB és az Európai Unió Bírósága (EUB) gyakorlata értelmében a bírói függetlenség garanciáit az alkotmánybírákra is alkalmazni kell, ez alól azonban vannak kivételek, tekintettel az alkotmánybírók sajátos, a rendesbírókétól eltérő funkciójára és összetételére.

Ha egy alkotmánybírószágra vonatkozóan olyan szervezeti átalakítás történik, amely erősíti az intézmény függetlenségét, és a célja nem az alkotmánybírószágot legitimitásának vagy függetlenségének aláásása, akkor elfogadható lehet úgy is, ha idő előtti elmozdításokkal jár. A *Gyulumyan és mások kontra Örményország* ügyben²⁴ az EJEB nem találta egyezményesértőnek, hogy Örményországban az alkotmány módosításával átalakították az alkotmánybírószágot szervezetét, és az addig hivatalban lévő tagok megbízatása megszűnt. Az EJEB döntő szempontnak tekintette, hogy a reform célja nem a bírák elmozdítása volt, hanem a testület függetlenségének megerősítése. Ebben az ügyben az EJEB azt is megállapította, hogy az alkotmánybírák idő előtti elmozdításával kapcsolatos jogvita nem tartozik az

²¹ Venice Commission – Directorate General of Human Rights and Rule of Law of the Council of Europe, *Poland – Urgent Joint Opinion on the Draft Law Amending The Law on the National Council of the Judiciary*, CDL-AD(2024)018, 24 June 2024, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2024\)018-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2024)018-e), § 53.

²² *Baka v Hungary* (Application no. 20261/12), 23 June 2016; *Grzęda v Poland* (Application no. 43572/18), 15 March 2022.

²³ *Baka v Hungary* (Application no. 20261/12), 23 June 2016; *Grzęda v Poland* (Application no. 43572/18), 15 March 2022; *Żurek v Poland* (Application no. 39650/18), 16 June 2022.

²⁴ *Gyulumyan and Others v Armenia* (Application no. 25240/20), 21 November 2023.

Emberi Jogok Európai Egyezmény (EJEE) a tisztességes eljáráshoz való jogról szóló 6. cikkének hatálya alá, ezért a bírói felülvizsgálat biztosítása nem kötelező.

Az alkotmánybírák ítélkezési tevékenységük miatt csak nagyon kivételesen és erős indokból mozdíthatók el, előre látható szabályok szerint („esküszegés”, vagyis méltatlanság okán). Az EJEB *Ovcharenko és Kolos kontra Ukrajna* ügyben hozott döntése szerint²⁵ a bíró felelőssége a bírói tevékenység tartalma miatt rendkívül kényes kérdés. El kell választani a jogi előírások vitatható értelmezését vagy alkalmazását az olyan döntéstől vagy intézkedéstől, amely a jog súlyos és kirívó megsértését, önkényt, a tények súlyos elferdítését vagy a bírói intézkedés jogalapjának nyilvánvaló hiányát mutatja. Csak az utóbbi magatartás esetében merülhet fel a felelősségre vonás. Továbbá a bíró felelősségét érintő ügyekben vizsgálni kell a szubjektív oldalt: a jóhiszemű jogi tévedést el kell különíteni a rosszhiszemű bírói kötelezettségszegéstől.²⁶ A konkrét ügyben az ukrán alkotmánybíróság tagjait arra hivatkozva mozdították el, hogy a jogállamiság és a hatalommegosztás elveit megsértve terjesztették ki az elnök jogköreit. Az EJEB elfogadta, hogy ez megfelelő indok lehet az elmozdításra, azonban az eljárásnak is megfelelőnek kell lennie: előre látható, világos szabályokon kell alapulnia, nem lehet elhamarkodott, és az egyéni felülvizsgálat lehetőségét minden bíró esetében biztosítani kell. A parlament általi elmozdítás az eljárási garanciák biztosítása nélkül sérti a bírák magánélethez való jogát.

A bírák elmozdíthatatlanságának elvét és az abból fakadó követelményeket számos EJEB- és EUB-ítélet, illetve a Velencei Bizottság és az OSCE/ODIHR által kiadott vélemény tárgyalja, többek között a bírák nyugdíjkorhatárának megváltoztatásával, fegyelmi felelősség megállapításával vagy bírósági átszervezéssel összefüggésben. Mivel Magyarországon jelenleg ilyen tárgyú ismert politikai elképzelések nincsenek, ezeket a kérdéseket itt nem elemezzük.

A lengyel helyreállítási törekvések értékelése

A jogállami helyreállítás konkrét eseteire vonatkozóan eddig csak lengyel ügyekben születtek vélemények a Velencei Bizottság és az OSCE/ODIHR részéről. Az ezekben a véleményekben foglaltak némi támpontot nyújthatnak ahhoz, hogy a magyar helyreállítási elképzelések közül melyek felelhetnek meg a nemzetközi elvárásoknak.

Lengyelországban 2017-ben a bírák legfőbb öngazgatási szerve, a Nemzeti Igazságszolgáltatási Tanács (KRS) 15 bíró tagjának választási szabályait módosították úgy, hogy a bírák általi választás helyett a lengyel törvényhozó testület, a Szejm általi választást írták elő, és az új bírák megválasztásával a korábbi szabályok szerint választott 15 bíró tag megbízatása megszűnt. Mivel ez a módosítás felvetette a KRS politikai befolyás alá kerülését, innentől kezdve a testület által kinevezésre javasolt bírák függetlensége is megkérdőjeleződött. A nemzetközi szervezetek és az EJEB is megállapították, hogy a KRS korábbi tagjainak törvényalkotással történő elmozdítása sértette a bírói függetlenséget.²⁷

²⁵ *Ovcharenko and Kolos v Ukraine* (Application nos. 27276/15 and 33692/15), 12 January 2023.

²⁶ § 104.

²⁷ Venice Commission, *Poland – Opinion on the Draft Act Amending the Act on the National Council of the Judiciary, on the Draft Act Amending the Act on the Supreme Court, and on the Act on the Organisation of Ordinary Courts*, CDL-AD(2017)031, 8-9 December 2017, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2017\)031-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2017)031-e); OSCE/ODIHR, *Final Opinion on Draft Amendments to the Act on the National Council of the Judiciary and Certain Other Acts of Poland*, 5 May 2017, <https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/f/c/315946.pdf>; *Grzęda v Poland* (Application no. 43572/18), 15 March 2022; *Żurek v Poland* (Application no. 39650/18), 16 June 2022.

Továbbá, az új eljárásban, politikai befolyás alatt létrehozott KRS részvételével kinevezett bírák nem tekinthetők függetlennek, vagyis nem felelnek meg a törvény által létrehozott független és pártatlan bíróság követelményének.²⁸

A 2023-as kormányváltás után megkezdődött a bírói függetlenség helyreállítása, ami az EUB és az EJEB döntéseiből következően uniós és nemzetközi kötelezettség is. **A KRS függetlenségének helyreállítása** érdekében az új szabályozás kimondta, hogy a Szejm által kinevezett tagok megbízatása megszűnik, és az új tagokat újra a bírák választják meg. A Velencei Bizottság megállapította,²⁹ hogy a KRS tagjainak 2017-es *ex lege* elmozdítását, ami után politikai döntéssé vált a kiválasztásuk, nem lehet összehasonlítani a mostani helyzettel, amikor az elmozdítás célja pontosan a függetlenség helyreállítása. A jelenlegi helyzetben a mandátumvédelem elvét felülírja a jogállami helyreállítás érdeke, amit megerősített az EJEB is, amikor kimondta, hogy a lengyel állam részéről gyors korrekciós intézkedésre van szükség. Az ügy konkrét körülményei között ezért olyan sürgető szükséglet áll fenn, amely igazolja a jogbiztonság és a tisztesség időtartamának biztonsága elveitől való eltérést.³⁰ Az is fontos, hogy a korábbi KRS-tagok mandátuma csak akkor szűnik meg, ha utódaikat már megválasztották, tehát nem lesz olyan átmeneti időszak, amikor a testület nem tud működni. A jogorvoslat biztosításának követelményétől is el lehet tekinteni ebben az esetben, a sürgős helyreállítás szükségessége miatt, és mert a bírósági jogorvoslat hiánya itt is egy szélesebb körű reform része, amelynek célja nem a legitimitás aláásása, hanem a KRS függetlenségének helyreállítása. Ettől függetlenül támogatandó a jogorvoslati lehetőség megteremtése is, olyan módon, hogy ne legyen halasztó hatállyal a mandátum megszűnésére (bár itt felmerül az a probléma, hogy nincsenek független bírók a rendszerben, akik ezeket el tudnák bírálni).

A KRS részvételével kinevezett bírák függetlenségének helyreállítása érdekében többféle elképzelés született. A Velencei Bizottság Adam Bodnar igazságügy-miniszter kérésére adott egy általános véleményt³¹ arról, hogy milyen keretek között lesz ez az eljárás megfelelő. Eszerint az elmozdíthatatlanság elve felülírható azon bírák esetében, akiknek a kinevezési eljárása súlyos hiányosságokat mutat, azonban az egyéni értékelés valamely formáját meg kell teremteni. Sérti a jogállamiságot egy olyan eljárás, amely során az összes jogellenesen kinevezett bíró tisztége automatikusan megszűnik, mert ez aránytalan lenne. Továbbá, a működőképes igazságszolgáltatás gyors helyreállításának igénye sem igazolhatja a bírósági felülvizsgálat valamely formájának teljes hiányát. A jogorvoslat azonban lehetne olyan, aminek nincs halasztó hatálya.

A konkrét jogalkotási elképzelés három csoportba osztotta az érintett bírákat, és mindegyik kategóriához eltérő jogkövetkezményeket rendelt:

²⁸ C-718/21., *L.G. v Krajowa Rada Sądownictwa*, 21 December 2023.

²⁹ Venice Commission – Directorate General of Human Rights and Rule of Law of the Council of Europe, *Poland – Urgent Joint Opinion on the Draft Law Amending The Law on the National Council of the Judiciary*, CDL-AD(2024)018, 24 June 2024, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2024\)018-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2024)018-e). Megerősítette: OSCE/ODIHR, *Urgent Interim Opinion on the Bill Amending the Act on the National Council of the Judiciary of Poland*, 8 April 2024, <https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/d/e/566626.pdf>; OSCE/ODIHR: *Final Opinion on the Act Introducing Amendments to the Act on the National Council of the Judiciary of Poland*, 31 December 2024, <https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/6/5/585361.pdf>.

³⁰ §§ 48-63.

³¹ Venice Commission – Directorate General Human Rights And Rule of Law, *Poland – Joint Opinion on European Standards Regulating the Status of Judges*, CDL-AD(2024)029, 11-12 October 2024, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2024\)029-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2024)029-e), §§ 29-31., 36.

1. zöld: pályakezdő bírák, akik a KRS jogállami követelményeket sértő 2017-es létrehozása miatt eleve hibás eljárásban bírósági fogalmazóként, titkárként, bírói asszisztensként pályáztak bírói kinevezésre – ők hivatalban maradnak;
2. sárga: akiket már 2018 márciusa előtt bírónak neveztek ki, de akiket ezt követően a KRS jogállami követelményeket sértő 2017-es létrehozása miatt eleve hibás eljárásban helyeztek át vagy léptettek elő – ők visszatérnek korábbi beosztásukba, amelyre annak idején még szabályosan neveztek ki őket;
3. piros: olyan bírák, akiket először a KRS jogállami követelményeket sértő 2017-es létrehozása miatt eleve hibás eljárásban neveztek ki, és korábban nem töltöttek be bírói tisztséget, és nem voltak fogalmazók, titkárok vagy bírói asszisztensek sem – őket a törvény erejénél fogva elmozdítják bírói tisztségükből, ezután bírósági titkárok lehetnek.

Jogorvoslat csak a kategóriákba sorolással szemben vehető igénybe.

A Velencei Bizottság ezt a konkrét tervezetet alapvetően megfelelőnek találta, és arra jutott, hogy az átpolitizált KRS részvételével kinevezett bírák esetében is elfogadható az *ex lege* elmozdítás. Azzal javasolta kiegészíteni a szabályozást, hogy az elmozdítani szándékozott bírák tisztsége csak akkor szűnjön meg, ha a helyük betöltésére irányuló pályázat már sikeresen lezárult. Az OSCE/ODIHR szintén elfogadhatónak találta a szabályozást, de hozzátette, hogy az érintett bírónak biztosítani kell megfelelő felkészülési időt és társadalombiztosítási garanciákat, továbbá jogorvoslathoz való jogot az elmozdítás anyagi és egyéb hátrányos következményei tekintetében.³²

A függetlenségi garanciák helyreállításának szükségessége a rendesbírók mellett a lengyel alkotmánybírósággal kapcsolatban is felmerült. **Az alkotmánybírósággal kapcsolatos probléma** abból eredt, hogy 2015–2016 folyamán alkotmányellenes módon választottak meg három új bírót és az elnököt. Az EJEB megállapította, hogy emiatt a lengyel alkotmánybíróság nem minősül törvény által létrehozott független bíróságnak,³³ és ezt az EUB is megerősítette.³⁴ A jogállami helyreállítás során többféle elképzelés született arra, hogy hogyan lehet az alkotmánybíróság függetlenségét helyreállítani. Az egyik elképzelés a testület teljes lecserélése volt. Erről a Velencei Bizottság úgy foglalt állást, hogy ez a megoldás sérti az elmozdíthatatlanság elvét, mert a 15 alkotmánybíróból 12-t szabályosan neveztek ki, és nem várható tőlük, hogy akadályozni fogják a jogállami helyreállítást. A Velencei Bizottság szerint ez a megoldás azzal a veszéllyel járna, hogy valahányszor elegendő többség alakulna ki a parlamentben az alkotmány megváltoztatásához, az alkotmánybíróság bíráinak tartaniuk kellene mandátumuk megszüntetésétől, miközben az összes új alkotmánybíró a mindenkori politikai többség nevezné ki.³⁵ A vélemény szerint a legalitás elvétől még azzal az indokkal sem lehet eltérni, hogy a szabályosan kinevezett bírák tevékenységükkel hozzájárultak a jogállam leépítéséhez. Ez az álláspont azért lehet meglepő, mert a korábbi véleményekben a Velencei Bizottság elismerte, hogy a

³² OSCE/ODIHR, *Poland: Urgent Interim Opinion on the Draft Act on Restoring the Right to an Independent and Impartial Court Established by Law by Regulating the Effects of Resolutions Adopted by the National Council of the Judiciary in 2018-2025*, 5 December 2025, https://odihr.osce.org/sites/default/files/documents/official_documents/2025/12/2025-12-05_Urgent_Interim_ODIHR_Opinion_-_Draft_Act_on_Status_of_Judges_Poland.pdf.

³³ *Xero Flor v Poland* (Application no. 4907/18), 7 May 2021.

³⁴ C-448/23., *Bizottság v Lengyelország*, 18 December 2025.

³⁵ Venice Commission, *Poland – Opinion on the Draft Constitutional Amendments Concerning the Constitutional Tribunal and Two Laws on the Constitutional Tribunal*, CDL-AD(2024)035, 6-7 December 2024, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2024\)035-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2024)035-e).

jogállami elvektől el lehet térni a függetlenség helyreállítása érdekében³⁶ – ugyanakkor indokolhatja az eltérő megközelítést, hogy a KRS tagjainak helyzetével szemben a lengyel alkotmánybírók megválasztásának szabályait nem változtatták meg az érintett alkotmánybírák kinevezése érdekében.

Az OSCE/ODIHR azt a megoldást vizsgálta, amely alapján a formálisan jogszerűen megválasztott egypárti alkotmánybírákat anyagi ösztönzőkkel támogatnák, ha lemondanak. Ez azonban a testület szerint elfogadhatatlan módszer, ha ezzel a bírákra politikai vagy személyes nyomást gyakorolnak. Azon bírák esetében, akiknek integritása vagy szakmaisága kérdéses, a fegyelmi vagy más felelősségre vonási eljárásokat kell alkalmazni.³⁷

A Kúria elnöke

Ami a magyar helyzetet illeti, a Kúria jelenlegi elnöke, Varga Zs. András elmozdításának szükségességét többféle indokkal is alá lehet támasztani a fenti igazolási tesztek alapján. Egyfelől alappal állítható, hogy már megválasztásának körülményei is illegitimé teszik a megbízatását, másfelől hivatali ideje alatt számos intézkedésével és döntésével járult hozzá a jogállamiság leépítéséhez.

Varga Zs. András személyre szabott jogalkotás révén, az Országos Bírói Tanács (OBT) kifejezett – éppen a bírói függetlenség követelményét számonkérő – ellenvéleményét figyelmen kívül hagyva választották meg a Kúria elnökévé, annak ellenére, hogy nem volt korábban értékelhető rendesbírói gyakorlata. A kinevezési eljárása tehát nem felelt meg a jogállami követelményeknek,³⁸ amit nemzetközi fórumok is megállapítottak.³⁹ Az ENSZ bírói függetlenségért felelős különleges jelentéstevője egyenesen a következőket rögzítette: Varga Zs. András „[k]inevezése a bírói függetlenség elleni támadásnak és arra irányuló kísérletnek tekinthető, hogy a bíróságokat a törvényhozó hatalom akaratának alárendeljük, megsértve ezzel a hatalmi ágak szétválasztásának elvét. Különösen aggasztó az a tény, hogy Varga [Zs. András] az OBT, azaz a bírói önkormányzati testület nyilvánvaló tiltakozása ellenére választották meg. A kormányzó többség azon döntése, hogy figyelmen kívül hagyja az OBT elutasító véleményét, politikai nyilatkozatként értelmezhető arra nézve, hogy [a kormányzó többség] nem tartja magára nézve kötelezőnek a bírói függetlenség tiszteletben tartását azáltal, hogy betartaná, vagy legalábbis figyelembe venné azon szerv véleményét, amelyet az alkotmány a bíróságok és a bírák függetlenségének védelmére hatalmazott fel.”⁴⁰

Varga Zs. András emellett a Kúria jogegységesítő gyakorlatát úgy irányította, hogy az szembement az uniós jog elsőbbségének követelményével, és veszélyeztette az uniós jog magyarországi bírósági

³⁶ Emiatt Scheppele élesen bírálja a Velencei Bizottság álláspontját: Kim Lane Scheppele: Blinded by Legality. The Venice Commission’s Change of Heart on Restoring the Rule of Law in Poland. *VerfBlog*, 23 December 2024, <https://verfassungsblog.de/blinded-by-legality/>.

³⁷ OSCE/ODIHR, *Poland: Opinion on Two Bills of the Republic of Poland on the Constitutional Tribunal*, 24 August 2024, <https://odihr.osce.org/sites/default/files/f/documents/b/b/575707.pdf>.

³⁸ Hungarian Helsinki Committee, *New Chief Judge: Potential Transmission Belt of the Executive*, 22 October 2020, https://helsinki.hu/wp-content/uploads/The_New_President_of_the_Kuria_20201022.pdf.

³⁹ Az Európa Tanács emberi jogi biztosa (https://www.coe.int/en/web/commissioner/news/2019/-/asset_publisher/Arb4fRK3o8Cf/content/the-commissioner-urges-the-hungarian-parliament-to-modify-a-bill-affecting-the-independence-of-the-judiciary) és az Európai Bizottság jogállamisági jelentése (eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:52020SC0316&from=EN).

⁴⁰ Az ENSZ bírák és ügyvédek függetlenségéért felelős különleges jelentéstevőjének levele a magyar kormányhoz, 2021. április 21., <https://spcommreports.ohchr.org/TMResultsBase/DownloadPublicCommunicationFile?gId=26371>.

alkalmazását.⁴¹ Számos nyilvános megszólalásával és jogi eljárásokkal gyakorolt nyomást a kritikus véleményt megfogalmazó bírákra;⁴² olyan módon kezdeményezte az ügyelosztási rend módosítását, amely felveti, hogy arra kormányzati érdekek alapján került sor;⁴³ továbbá jogellenesen nevezett ki bírakat.⁴⁴

Farkas Erika javaslata szerint⁴⁵ Varga Zs. András az EJEB a *Baka kontra Magyarország* ügyben hozott ítéletének végrehajtásával lehet jogszerűen elmozdítani. A Baka-ítélet megköveteli a bírói felülvizsgálatot a legfőbb bíró elmozdításáról szóló döntésre vonatkozóan. Erre hivatkozva az elmozdítást lehetővé tévő méltatlansági eljárást úgy kell módosítani, hogy a köztársasági elnöki megindítás és a parlamenti kétharmados döntés mellé elő kell írni, hogy az Országgyűlés politikai döntését egy független bírói testület felülvizsgálja. Varga Zs. András ügyében ez a testület elszámoltathatná őt az általa elkövetett cselekményekért és mulasztásokért. Az elmozdítási indítványnak a magyar bíróságok függetlenségének aláásásában játszott személyes szerepére kell összpontosítani, beleértve a kinevezésének körülményeit is. Az új kúriai elnök megválasztásának folyamatát pedig meg lehetne erősíteni új garanciákkal, például azzal, hogy a Kúria elnökének megválasztásához az Országos Bírói Tanács hozzájárulására legyen szükség.⁴⁶

David Kosař felvetése⁴⁷ az, hogy ha visszaállítják az eredeti 6 éves megbízási időtartamot, amely akkor volt érvényben, amikor Baka András legfelsőbb bírósági elnököt elmozdították, és eltörlik az ad hominem törvényt, ami szerint a nyugdíjkorhatár a Kúria elnökére nem vonatkozik, Varga mandátuma 2026 októberében lejárna. Ez a megoldás összhangban lenne a személyre szabott jogalkotást elmarasztaló Baka-ítélettel.

Az alkotmánybírák

Az Alkotmánybírósággal kapcsolatban Magyar Péter egyelőre csak az elnök elmozdítását helyezte kilátásba, a teljes testületét nem. Erős indokok hozhatók fel azonban emellett, hogy nem elég az elnök elmozdítása, hanem akár a teljes testületet, vagy tagjainak számottevő részét le kell cserélni.

⁴¹ Madarasi Anna – Kende Tamás: To Uniformity and Beyond. Hungary's Supreme Court and the Implementation of CJEU Rulings. *VerfBlog*, 10 September 2025, <https://verfassungsblog.de/hungary-preliminary-reference/>; Amnesty International – Hungarian Helsinki Committee – K-Monitor – Transparency International, *Assessment of Hungary's compliance with conditions to access European Union funds*, November 2025, https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2025/12/HU_EU_funds_assessment_2025.pdf, 56-57. o.

⁴² Lásd például: https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2026/05/HHC_RULE9_BAKA_2026.pdf; Hungarian Helsinki Committee, *Attempts to Silence Judicial Dissent: The cases of Judge András Kovács and X, a senior scientific advisor at the Kúria*, 22 October 2025, <https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2025/10/Attempts-to-silence-judicial-dissent-in-Hungary.pdf>.

⁴³ Kovács Ágnes: Taking Revenge for Dissent. Hungary's Chief Justice to Fully Eliminate Judicial Autonomy. *VerfBlog*, 13 December 2023, <https://verfassungsblog.de/taking-revenge-for-dissent/>.

⁴⁴ Hungarian Helsinki Committee, *Court Capture Project Completed. The Hungarian recipe for getting a grip on the judiciary*, 26 October 2022, <https://helsinki.hu/en/wp-content/uploads/sites/2/2022/11/Court-Capture-Project-Completed-20221026-.pdf>, II. 3.

⁴⁵ Farkas Erika: But First, Implementation. How to Say Goodbye to an Illiberal Chief Justice. *VerfBlog*, 8 May 2026, <https://verfassungsblog.de/but-first-implementation/>.

⁴⁶ Sonnevend Pál: Constitutional Repair! Mapping the Context, Needs and Limits of Rebuilding Constitutional Democracy in Hungary. *VerfBlog*, 9 May 2026, <https://verfassungsblog.de/hungary-constitutional-repair/>.

⁴⁷ David Kosař: Fixing the Hungarian Bench. Don't Imitate – Innovate! *VerfBlog*, 28 May 2026, <https://verfassungsblog.de/fixing-the-hungarian-bench/>.

Az elmozdítás szükségességét nem lehet kizárólag az alkotmánybírák múltbéli tevékenységére alapozni, mert az alkotmánybírák függetlenségének része, hogy a kormányzat vagy a társadalom megítélése nem befolyásolhatja a működésüket. Azt azonban vizsgálni kell, hogy az alkotmánybírák eddigi tevékenységéből következik-e, hogy a jövőben sem fogják tudni ellátni alkotmányvédelmi feladatukat szakmai alkalmatlanság vagy a társadalmi elfogadottság hiánya miatt.⁴⁸ A magyar AB kapcsán nem született ugyan olyan EJE- vagy EUB-ítélet, amely a függetlenségének hiányát állapította volna meg, sőt, az EJE az AB által lefolytatott alkotmányjogi panaszt hatékony jogorvoslatnak tekinti,⁴⁹ a magyar alkotmánybíráskodás teljesítményét értékelő jogi szakirodalom azonban kimutatja a politikailag elfogult, a kormány érdekeit kiszolgáló alkotmánybíráskodás bizonyítékait.⁵⁰ Ehhez kapcsolódik, hogy Drinóczi Tímea szerint⁵¹ az uniós sztenderdek alapján igazolható lenne az alkotmánybírák elmozdítása, mivel az AB döntéseivel hozzájárult az Európai Unióról szóló Szerződés 2. cikkében foglalt uniós alapértékek leépítéséhez. Ehhez az AB egyik eszköze az alkotmányos identitás koncepciójának visszaélészerű alkalmazása,⁵² amely ellentétben áll az EU alkotmányos identitásával, és lehetővé teszi az uniós jogalkalmazás kötelezettsége alóli kibújást is. Így akár a jogállami helyreállítás akadályozására is felhasználható.

A teljes testület elmozdításának szükségessége mellett felhozhatóak továbbá eljárási természetű, a testület a jelenlegi formájában való létrejöttével és a tagok megválasztásával kapcsolatos visszasságokra vonatkozó érvek is. A Velencei Bizottság arról a lengyel elképzelésről, amely a teljes alkotmánybíráskodás lecserélését helyezte kilátásba, úgy foglalt állást, hogy a jogszerűen kinevezett alkotmánybírák elmozdítása sérti a legalitás követelményét és nem fogadható el. A magyar AB jelenlegi összetétele kapcsán azonban lehet amellet érvelni, hogy a testület létrejötte eredendően nem felelt meg a jogállami és függetlenségi követelményeknek, szemben a lengyel helyzettel, ahol a kérdéses alkotmánybírák kinevezésére a jogállam lebontása előtt hozott, eredeti szabályok alapján került sor.

A Fidesz-többség ugyanis röviddel a hatalomra kerülése után, még 2010-ben megváltoztatta az alkotmánybírák jelölési szabályait: az addigi paritásos bizottsági összetétel helyett a frakciók létszámarányához igazodó összetételű bizottsági jelölést vezetett be. Mivel megmaradt a parlament kétharmados többségével történő választás, az új jelölési rendszer lehetővé tette a kormányoldal általi egyoldalú jelölést, az ellenzékkel való kompromisszum nélkül. Továbbá a taglétszám 11-ről 15-re emelése, a megbízatási idő 12 évre növelése és a 70 éves nyugdíjkorhatár eltörlése azt eredményezte, hogy a kormánytöbbség a teljes testületet egyoldalúan töltötte fel. A legutóbbi alkotmánybíráválasztási eljárásban ráadásul olyan tag is a testületbe került (Hende Csaba), akinek a

⁴⁸ Mécs János – Pozsár-Szentmiklósy Zoltán – Somody Bernadette: El lehet-e mozdítani hivatalukból a közjogi tisztviselőket, és ha igen, hogyan? *Qubit*, 2026. június 2., <https://qubit.hu/2026/06/02/el-lehet-e-mozditani-hivatalukbol-a-kozjogi-tisztsegviseloket-es-ha-igen-hogyan>.

⁴⁹ *Mendrei v Hungary* (Application no. 54927/15), 15 October 2018; *Szalontay v Hungary* (Application no. 71327/13), 4 April 2019.

⁵⁰ Kovács Ágnes – Halmai Gábor: The Hungarian Constitutional Court: From a Target to an Agent of Autocratization. *Global Jurist*, 2025/2, 265-291. o.

⁵¹ Drinóczi Tímea: Constitutional Reconstruction and Removal of Veto Players. *IACL-AIDC Blog*, 26 May 2026, <https://blog-iacl-aidc.org/2026-posts/2026/5/26/constitutional-reconstruction-and-removal-of-veto-players>.

⁵² Bárd Petra – Chronowski Nóra – Fleck Zoltán: Use, Misuse, and Abuse of Constitutional Identity in Europe. *CEU DI Working Papers*, 2023/06, <https://democracyinstitute.ceu.edu/articles/petra-bard-nora-chronowski-zoltan-fleck-use-misuse-and-abuse-constitutional-identity>, 20-24. o.

megválaszthatósága érdekében módosították az Alkotmánybíróságról szóló törvényt, így személyre szabott jogalkotással, a jogállamiságot sértő módon keletkezett a megbízatása.⁵³

Van azonban a testületben négy olyan bíró, akiket nemcsak a kétharmados parlamenti többség választott meg, hanem az ellenzék egy része is. Ezeknek a bírónak a legitimitása igazolt lehet, így az elmozdításuk ellen is lehet érvelni.

Az elnökkel kapcsolatban külön felvethető még a legitimitásának meggyengülése arra tekintettel, hogy 2012 előtt a testület választotta az elnököt tagjai sorából, azóta viszont az Országgyűlés, így ez is egyoldalú politikai döntéssé vált. Ráadásul az elnökkel kapcsolatban is komoly bizalomhiány mutatható ki, hiszen korábbi legfőbb ügyészként tevékenységét számos kritika érte jogállamisági szempontból.

Az alkotmánybírák elmozdítására többféle eljárási megoldás képzelhető el. Nagyon fontos szempont azonban, hogy bármely megoldás alkalmazására kerül is sor, az új alkotmánybírák kiválasztásának eljárásában meg kell erősíteni a függetlenségi garanciákat. Ez elképzelhető úgy is, ha a 2010 előtti szabályozáshoz (pl. paritásos jelölés) térünk vissza, de az intézmény megerősítése szempontjából indokolt lehet további garanciális szabályok létrehozása, amelyek egyrészt a bírák kiválasztási folyamatát érintik, másrészt a bíróság hozzáférhetőségét és hatásköreit bővítik.

Halmi Gábor mellett érvel, hogy az alkotmánybírákat méltatlansági (vagy más) okból történő felmentéssel lehetne elmozdítani, viszont mivel erről a jelenlegi szabályok szerint az AB teljes ülése dönt, az elmozdítás jogát előbb az Alaptörvény és/vagy az Alkotmánybíróságról szóló törvény módosításával ki kellene venni a testület kezéből. Itt azonban (ellentétben az államfővel) aggályos lehet, ha az Országgyűlés kezébe kerül az elmozdítás joga, ezért ez csak kivételes, egyszeri megoldás lehet.⁵⁴ A Velencei Bizottság is azon az állásponton van, hogy az alkotmánybírák elmozdításáról lehetőség szerint magának a testületnek kell döntenie⁵⁵ – ha azonban a teljes testület pártatlansága megkérdőjelezhető, akkor ez nyilvánvalóan nem alkalmazható megoldás. Halmi gondolatmenete alapján tehát azt mondhatjuk, hogy alapvetően az AB függetlenségét veszélyezteti, ha a parlament dönthet az elmozdításról politikai alapon, viszont kivételesen elképzelhető, hogy éppen a függetlenség helyreállításának garanciája lesz a parlament általi elmozdítás (mert ez szükséges és arányos, valamint kivételes eset). Ehhez az is szükséges azonban, hogy ezt követően az alkotmánybírák választása során már ténylegesen kiiktatható legyen az egyoldalú politikai befolyás.

Lehetséges lenne ismét bevezetni a 70 éves nyugdíjkorhatárt, és ezáltal üresedéseket teremteni a testületben.⁵⁶ Bár ez a 2013 előtti rendszerhez való visszatérést jelentené, ez az opció sem

⁵³ Lásd az Alkotmánybíróságról szóló törvény 6. § (2) bekezdését hatályon kívül helyező 2024. évi LXVII. törvényt, amely értelmében az alkotmánybíróvá választás feltételeként meghatározott „legalább húszévi, jogi területen folytatott szakmai gyakorlat” esetében már nem követelmény, hogy azt jogász végzettséghez kötött munkakörben kell eltölteni.

⁵⁴ Halmi Gábor: Alkotmányossági dilemmák. *Élet és Irodalom*, 2026. április 24., <https://www.es.hu/cikk/2026-04-24/halmi-gabor/alkotmanyossagi-dilemmak.html>.

⁵⁵ Venice Commission, *Ukraine – Opinion on the Draft Law on the Constitutional Court*, CDL-AD(2016)034, 12 December 2016, [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD\(2016\)034-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/default.aspx?pdffile=CDL-AD(2016)034-e).

⁵⁶ Sonnevend Pál utal rá, hogy a 70 éves korhatár visszavezetése a jelenleg hivatalban lévő bírókra is kiterjedő hatállyal 15 bíróból 4 új bíró választását tenné lehetővé, miközben 7 olyan bíró maradna a testületben, akiket a Fidesz jelölt, további 4 olyan bíróval együtt, akiket a Fidesz az ellenzék egyetértésével választott meg. Egy ilyen módosítás nem lenne értelmezhető a bíróság „elfoglalásaként” (court packing), és nem feltétlenül minősülne a bírói függetlenség aránytalan korlátozásának sem, tekintve, hogy ezt a korhatárt a nyugat-európai alkotmánybíróságoknál jellemzően alkalmazzák. A korhatár korábbi, politikailag motivált ad hominem eltörlése szintén igazolná annak alkalmazását a hivatalban lévő bírókra. Sonnevend Pál: Constitutional Repair! Mapping

problémamentes. A nyugdíjkorhatár csökkentése indokolható lehet például szociálpolitikai megfontolásokkal, fokozatosan végrehajtva, azt viszont az európai sztenderdekkel még nem mérték össze az erre hivatott szervezetek, hogy elfogadható és arányos-e, ha egy ilyen lépés a bíróság összetételével való korábbi manipulációk ellensúlyozását szolgálja. Egy másik lehetőség lenne a jelenlegi 15-ről újra 11-re csökkenteni az alkotmánybírák számát, és elő lehetne írni az összes hivatalban lévő alkotmánybíró mandátumának megszűnését egy bizonyos átmeneti időszak után.⁵⁷

Baka András szerint az EJEB összetételének 1998-as átalakításához hasonló módszert lehetne alkalmazni. Ennek során minden bírónak megszűnne a mandátuma, viszont akik megfelelnek az új választhatósági feltételeknek, azokat újraválaszthatják, amennyiben az arra jogosult szervektől érkezik rájuk jelölés. A tagok felének megbízatása ugyanakkor a bírósági működés folyamatosságának biztosítása érdekében sorsolás alapján csak fél hivatali időre szólna, tehát nem egyszerre cserélődne le a testület.⁵⁸

Hangsúlyozandó, hogy az Alkotmánybíróság testületének teljes megújítása csak akkor képzelhető el legitim módon, ha az ezután létrejövő új alkotmánybíróság valóban megfelel a függetlenségi követelményeknek, és képes betölteni a kormányzatot ellensúlyozó alkotmányos funkcióját. Ezt a célt is sokféle módon el lehet érni. Alapvető garanciális szabály lenne, hogy a testület összetételét a politikai ellenzék bevonásával alakítsák ki, például paritásos alapú jelölési rendszeren keresztül, és/vagy úgy, hogy a tagokat az Országgyűlés négyötödös többségével választják meg. Mivel az ellenzék megtagadhatja az együttműködést, egy gondosan megtervezett „patthelyzet-megelőző” mechanizmust kellene bevezetni: például két forduló után a küszöböt kétharmados többségre lehetne csökkenteni. A jelölési folyamat is lehetne sokszínű: nevezetesen a tagok egy részét a jogi karok konzorciuma és a Magyar Tudományos Akadémia, egy részét a bírói kar, egy részét pedig az Országgyűlés jelölhetné.⁵⁹ A megválasztás feltételeként elő kellene írni azt is a meglévő összeférhetlenségi szabályok mellé, hogy alkotmánybíró csak az lehet, aki a megelőző négy évben nem töltött be parlamenti képviselői megbízatást. Fontos garanciális lépés lenne az is, ha visszaadnák az elnökválasztás jogát a testületnek.

Egy további lehetséges, ám az eddigieknél jóval összetettebb és a magyar alkotmányos hagyományok fényében vitathatóbb megoldásként merülhet fel, hogy az Alkotmánybíróságot teljesen meg is lehetne szüntetni, arra hivatkozva, hogy ez a modell Magyarországon nem működött. Ehelyett a rendes bírósági szervezet, vagy a Kúrián belüli egyik tanács gyakorolhatná az alkotmánybíráskodást.⁶⁰ Ennek megvalósításához azonban egy átgondolt alkotmányos reformra van szükség, így rövid távon nem jelent megoldást. Mélyreható intézményi változások nélkül is lehetséges azonban az alkotmánybíráskodás hatékonyságának növelése, például a közérdekű keresetindításhoz hasonló indítványozási jog megteremtésével, amely civil szervezetek, szakszervezetek számára tenné lehetővé

the Context, Needs and Limits of Rebuilding Constitutional Democracy in Hungary. *VerfBlog*, 9 May 2026, <https://verfassungsblog.de/hungary-constitutional-repair/>.

⁵⁷ Uo.

⁵⁸ Baka András: Ilyen csak egyszer történt, amikor a náci Németország elfoglalta Hollandiát. *24.hu*, 2026. április 29., <https://24.hu/belfold/2026/04/29/baka-andras-ketharmad-interju/>. Hasonló megoldást vázol fel Detre László: Az alkotmánybíráskodás helyreállítása Magyarországon: Meg kell tenni – de (európai) alkotmányos módon. *JTiblog*, 2026. június 5., <https://jog.tk.elte.hu/blog/2026/06/az-alkotmanybiraskodas-helyreallitasa-magyarorszagon>.

⁵⁹ Detre László: Az alkotmánybíráskodás helyreállítása Magyarországon: Meg kell tenni – de (európai) alkotmányos módon, *JTiblog*, 2026. június 5., <https://jog.tk.elte.hu/blog/2026/06/az-alkotmanybiraskodas-helyreallitasa-magyarorszagon>.

⁶⁰ Uo.

az Alkotmánybírósághoz fordulást, jelentősen megerősítve ezzel a testület hozzáférhetőségét a jelenlegi rendszerhez képest, ahol absztrakt alkotmányos felülvizsgálatot csak közjogi tisztviselők kezdeményezhetnek.

Összegzés

Több jogág ismeri és kezeli azt a helyzetet, amikor valamely jogot olyan célból gyakorolnak formálisan szabályszerű módon, amely ellentétes annak társadalmi rendeltetésével. Ilyen a joggal való visszaélés (korábban: rendeltetésellenes joggyakorlás), amelynek következményeit megfelelően orvosolni kell (például a visszaélésszerűen elbocsátott munkavállaló visszahelyezésével vagy kompenzációjával), vagy a jóerkölcsbe ütköző szerződés, amely a polgári jog szabályai alapján semmis.

A nemzetközi és uniós sztenderdek alapján megalapozottnak látszik az az álláspont, amely ezt a logikát a közjogra is alkalmazhatónak tartja, és amely szerint a fékek és ellensúlyok helyreállítása erősebb alkotmányos érték, mint a közjogi tisztviselők elmozdíthatatlansága, még akkor is, ha az érintett tisztviselők megválasztására formálisan jogszerű eljárásban került sor, és tevékenységük során a formális jogi előírásokat betartották. Döntő szempont ugyanis, hogy az érintett vezetők kiválasztása és egész működésük a jogállami értékek aláásását és az ellensúlyozó funkciók kiiktatását célozta. Háttéranyagunkban azokat az érveket és szempontokat igyekeztünk összefoglalni, amelyek figyelembevételével ez a rendszerszintű visszaélés kezelhető, és a független intézmények jogállami működése helyreállítható.

Az, hogy az itt vázolt megoldások közül végül melyik fog megvalósulni, politikai döntés eredménye lesz, amely döntést azonban a jogállami garanciák tiszteletben tartása érdekében átlátható egyeztetési folyamatban kell meghozni, és szükségképpen együtt kell járnia az új tisztviselők kiválasztásához kapcsolódó függetlenségi garanciák megerősítésével.